

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 10.10.2022 VN/26649/2022

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen lausunto luonnoksesta Kansalliseksi metsästrategiaksi 2035

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 2: Toimintaympäristön muutos

Metsästrategian tavoitteenasettelun mukaan strategia ottaa entistä ajanmukaisemmin huomioon kokonaisvaltaisen kestäväen kehityksen sekä metsien merkityksen ilmastomuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa.

Strategiassa todetaan, että "Metsät ovat säilyneet Suomessa elinvoimaisina". Ympäristönäkökulmasta tämä tulisi täsmentää viittaamaan metsien puutuotannolliseen elinvoimaan, sillä merkittävä osa metsäekosysteemeistä ei ole säilynyt elinvoimaisina. Selvitysten mukaan merkittävä osa metsien luontotyypeistä on uhanalaisia, lähes kolmannes uhanalaisista lajeista elää ensisijaisesti metsissä ja metsälajien tärkein yksittäinen uhanalaistumisen syy on harjoitettu metsätalous.

Strategiassa viitataan vuoden 2021 osalta ennakkotietoon metsien nettohiilinielun suuruudesta. Lopulliset laskelmat eivät ole vielä valmiit. Strategiassa tulee selkeästi todeta metsien hiilinielun merkittävästi pienentyneen (viitatuissa ennakkotiedoissa vuoden 2021 nielu on ollut alle neljänneksen vuoden 2020 hiilinielusta). Ilmastopaneeli on arvioinut, että Suomessa tulisi olla noin 21 Mt CO₂ ekv. hiilinielu maankäyttösektorilla, jotta kansalliset hiilineutraalisuustavoitteet saavutetaan. Strategiaan tulisi kirjata tavoitteeksi nielun vahvistaminen ja säilyttäminen vähintään ilmastopaneelin esittämällä 21 MT CO₂ ekv. tasolla. Nielutavoitteen saavuttamiseksi strategiaan olisi hyvä kirjattava nykyistä konkreettisempia toimenpiteitä.

Strategian tavoitteena on ottaa entistä paremmin huomioon kestäväen kehityksen vaatimukset. Kuitenkin esimerkiksi uusien puuteollisuusinvestointien toteutumismahdollisuuksien osalta arvioidaan ainoastaan puuntuotannollista kestävyttä ("vaikka markkinanäkökulmasta puusta valmistetuille tuotteille olisi kysyntää, tulevaisuudessa tuotannon lisäystä ja investointeja saattaa rajoittaa puun saatavuus"). Koska strategian tavoitteet on liitetty kestäväen kehityksen mukaiseen toimintaan ja nykyisen metsäluonnon uhanalaiskehityksen pysäyttämisen tarpeeseen, olisi strategiatasolla tunnistettava, että myös muut kestävyden osa-alueet kuin puuntuotannollinen näkökulma rajoittavat investointeja. Nykytiedon valossa tiedetään, että puuntuotannollisesti Suomen metsätalous on yleisesti katsottuna viime vuosikymmeninä ollut kestävä. Metsien luontotyyppien ja lajiston uhanalaiskehitys osoittaa, että näiden ympäristötekijöiden osalta harjoitettu metsätalous puolestaan ei ole ollut kestävä. Edellä mainitusta on pääteltävissä, että luonnon monimuotoisuuden osalta kestävyden saavuttaminen rajoittaa investointihankkeita aikaisemmin kuin puutuotannollinen kestävyys, mikä olisi tunnistettava strategiatasolla ja osoitettavat riittävät toimenpiteet metsäluonnon monimuotoisuuden kääntämiseen elpymisuralle, kuten strategiassa toisaalla todetaan.

Strategiassa todetaan luonnon virkistyskäytön olevan merkittävä työllistäjä ja vientitoimiala (vuonna 2021 metsäteollisuus on työllistänyt 36 000, metsätalous 25 000 ja luontomatkailu

ja virkistyskäyttö 33 800 henkilöä). Strategiassa olisi huomioitava, että luonnon virkistyskäyttöön tarvitaan jatkossa nykyistä huomattavasti enemmän alueita, jotta luontokohteiden kuluminen ei entisestään kiihdy ja luonnonmonimuotoisuusarvojen säilyttäminen, ja joillakin alueilla myös monimuotoisuuden lisääminen, olisi mahdollista. Tutkimustieto on osoittanut, että luonnossa olon positiiviset hyvinvointivaikutukset ovat merkittävämpiä, kun luontoympäristö, jossa virkistäydytään, on monimuotoinen. Monimuotoiset virkistysalueet ovat strategian tavoitteiden mukainen toimenpide, sillä strategian visioon sisältyy "hyvinvointia metsästä".

2.1.3 Ympäristöön liittyviä muutostekijöitä

Ilmastonmuutoksen vaikutuksista pitäisi mainita myös metsäsektoriinkin vaikuttavat äärisäiden aiheuttamat vesienhallinnan haasteet, joihin myös metsätalouden harjoittamisella itsellään on vaikutuksia (esim. kuivuus, sateiden ajoituksen ja intensiteetin muutokset, roudattoman ajan ja alueen laajentuminen).

2.2.1 Kansainväliset politiikat

Luvussa 2.2.1 on lueteltu kansalliseen metsäpolitiikkaan vaikuttavia EU:n sektoripolitiikkoja. Vähintäänkin tässä yhteydessä, ellei omana lukunaan, tulisi tunnistaa EU:n metsästrategia (2021) ja valmisteilla oleva ennallistamisasetus. Tämä strategia olisi hyvä kytkeä nykyistä muotoilua tiiviimmin niiden kanssa yhtenäiseen linjaan.

Seuraava tulisi muotoilla uudelleen: "Metsiin liittyvissä EU-politiikkatoimissa ovat korostuneet luonnon monimuotoisuuteen ja metsien hiilensidontaan liittyvät tavoitteet. Sen sijaan puun tuotantoon ja metsien monipuoliseen käyttöön liittyvät taloudelliset tavoitteet ja näiden vaikutukset esimerkiksi maaseudun elinvoimaisuuteen, yrittäjyyteen ja huoltovarmuuteen ovat jääneet vähemmälle huomiolle." EU-politiikkatoimissa ei ole kyse talouden, luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen tavoitteiden välisestä vastakkainasettelusta, vaan yhteiskunnan kehittämisestä aiempaa kestävämmäksi ja kilpailukykyisemmäksi muuttuneen maailman lainalaisuuksien mukaisesti.

Havainto EU-politiikkatoimien siirtymisestä kohti yksityiskohtaista lakitasoista sääntelyä voi olla oikea, mutta sen nostaminen esiin asettuu outoon valoon, kun huomioidaan, että suomalainen metsänomistaja on kansallisen sääntelyn puitteissa vasta muutaman vuoden ajan saanut itse valita tavan, jolla hän metsiään hoitaa.

2.2.2 Kansalliset politiikat

Metsäpolitiikkaa olisi hyvä arvioida myös suhteessa maatalouspolitiikkaan. Esimerkiksi pellonmetsitystä koskevia kysymyksiä olisi hyvä arvioida molemmista näistä ja lisäksi myös ympäristönsuojelun lähtökohdista.

Luvussa 2.2.2 listataan strategioita, jotka vaikuttavat metsästrategiaan tai täydentävät sitä. Listaan tulisi lisätä vesienhoitosuunnitelmat.

2.2.3 Väestörakenne ja arvomuutokset ja 2.2.5 Luonnontuote ala

Luvuissa 2.2.3 ja 2.2.5 puhutaan luontoalan kasvusta. Tässä yhteydessä tulisi tunnistaa, että luontoalan kasvu mahdollistuu vain, kun ympäristön tila on hyvä ja kun metsäsektori kykenee osaltaan turvaamaan luonnon monimuotoisuuden. Esimerkiksi kesäaikaiset hakkuut muodostavat merkittävän haasteen luontoalan kasvulle ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiselle. Strategiassa tulisikin tunnistaa kesäaikaisten hakkuiden kehitystarpeet.

2.2.4 Metsäteollisuus

Puurakentamisen myönteiset näkymät nähdään olevan positiivisia sahateollisuudelle. Sahateollisuus on yhtä lailla riippuvainen tuotantoketjun alkupään (tukkipuun) saatavuudesta, metsätalouden elinvoimaisuudesta ja sitä kautta syrjäseutujen työvoimasta. Liiallinen keinotekoinen puutavaran saannin rajoittaminen tulisi olemaan este sekä sahateollisuuden että lopputuotteiden innovaatioiden myönteiselle kehitykselle. Liialliset rajaukset heikentävät niin metsätalouden suunnittelijoiden, kuin kuljetus- ja korjuuyrittäjien toimintaedellytyksiä. Mikäli liiketoiminta ei itsessään erityisesti harvaan asutuilla seuduilla ole kannattavaa ja omaa tarvittavaa houkutetta harvaan asutulla seudulla asumiseen ja toimimiseen, ei myöskään liiketoimintaa näillä alueilla myöhemmin tule tällä sektorilla olemaan.

14.11.2022

KEHA/12992/2022

Puupolttoaineiden tärkeys on otettu esille asianmukaisesti. Ennen kuin energiantuotanto kehittyi muilta osin, on puupolttoaineilla keskeinen ja suuri merkitys muita kuormittavampia energianlähteitä korvaavana polttoaineena (kivihili, turve).

Luvussa 2.2.4 todetaan, että monikäyttöiseen ligniiniin kohdistuu suuria odotuksia. Strategiassa tulisi huomioida, että ligniinin vaihtoehtoisia lähteitä, monikäyttöisyyttä ja mahdollisia jatkojalostuskohteita tulee vielä kartoittaa. Sen käytöstä on kiinnostunut mm. energiatuotanto, jossa ligniiniä voisi hyödyntää ellei korkeamman asteen jatkojalostusmahdollisuuksia ole.

Strategiassa todetaan, että metsäteollisuustuotteiden näkymät pysyvät hyvänä ja kysyntä kasvaa. Puun tuonti Venäjältä on loppunut talven 2022 aikana ja puun tarve on lisääntynyt energiaturpeen noston vähentyessä. Toimintaympäristön muutos on radikaali. Kotimaisen puuntuotannon lisäämiseen kohdistuu niin suuri paine, että muutokset puun hankintalähteissä olisi hyvä havainnollistaa visuaalisesti graafien ja karttojen avulla.

Toimintaympäristön muutoksista on todennäköisesti seurauksena raaka-aineen saatavuuden heikkeneminen ja kustannusten kohoaminen, jotka vaikuttavat siihen, että raaka-ainetta on hankittava nykyisten hankinta-alueiden ulkopuolelta. Metsästrategian tulisi huomioida kotimaisen puun riittävyys teollisuuden tarpeisiin ja kiinnittää huomiota raaka-aineiden hankinnasta johtuviin ympäristövaikutuksiin, kuten luontokato ja kasvihuonepäästöt.

Luvussa 2.2.4 nostetaan esille energiapuun merkittävä käyttö. Tähän liittyen strategiassa tulisi huomioida nykyistä selvemmin energiapuun välivarastointi. Energiapuun välivarastoinnin tulisi olla nykyistä suunnitelmallisempaa. Suunnitelmallisuudella tulisi saada hallittua välivarastoinnista aiheutuvat ympäristöhaitat (mm. melu, maisema, kuormitus vesistöön, varaston rakentamisesta aiheutuvat haitat, liikenne, ennalta varautuminen).

Puupohjaisten tuotteiden jalostusasteen nostaminen sekä pitkäikäisten ja siten hiiltä varastoitavien tuotteiden kysynnän mahdollinen kasvu mainitaan luvussa 2.2.4. Näiden toimien edistäminen tukisi metsäbiotalouden roolia kiertotalouden mukaisessa taloudessa. Strategiassa ei tosin tuoda esiin Suomen biotalousstrategiassakin sekä taustaselvityksessä mainittua "enemmän vähemmästä"-tavoitetta, jolla pyritään mm. edistämään tavoitetta saada korkeampaa arvonlisää biotaloudesta. Tämä tavoite olisi ollut hyvä lisätä myös metsästrategian tavoitteeksi, sillä nykyiset hakkuumäärät ovat luonnonmonimuotoisuuden säilymisen ja ilmastotavoitteiden kannalta liian suuria ja metsäbiotalouden tuotteet ovat suurelta osin lyhytikäisiä ja siksi tuotteet eivät varastoi hiiltä. Enemmän vähemmästä -tavoite voisi edistää arvonlisän nousua, ilmastonäkökulmaa sekä luonnonmonimuotoisuutta.

2.2.5 Luonnontuoteala

Luvussa 2.2.5 nostetaan esiin metsästä kerättävien luonnontuotteiden potentiaali. Metsästrategiaan tulisi lisätä selkeä tavoite metsien luomukeruualueiden lisäämisestä. Hyvin suuri osuus Suomen metsistä soveltuu luomusertifioitavaksi, eikä luomusertifiointi haittaa metsän talouskäyttöä. Sen sijaan luomukeruualue tarjoaa metsänomistajalle mahdollisuuden lisätuloihin. Luomukeruualueiden yleistymisen voi tarjota uusia mahdollisuuksia kasvattaa luonnontuotteiden vientimarkkinoita.

Luvun 2.2.5 viimeinen virke tulisi muotoilla uudelleen: "Uusien innovaatioiden ja toimintamallien kehittyminen ja vakiintuminen vie kuitenkin aikaa ja vaatii pitkäjänteisyyttä niin kehittämistyössä kuin uuden tiedon siirrossa toimijoille". Ei ole nähtävissä perusteita tällaisen kaikkea toimintaa koskevan näkökulman nostamiselle juuri luonnontuotealan kohdalla.

2.2.6 Metsätalous

Luvussa 2.2.6 listataan ilmastomuutoksen metsätaloudelle tuomia riskejä. Listaani voisi lisätä vesitilanteen muutoksen, kuten kuivuus ja tulvat, joita metsätaloustoimet saattavat osaltaan pahentaa ja jotka vaikuttavat metsänhoitoon. Valuma-alueiden vesienhallinnasta tulee joka tapauksessa aiempaa haastavampaa, mikä on huomioitava myös metsätaloudessa. Ilmastomuutoksen mahdollinen seuraus on myös Etelä-Suomen alueen

metsätyyppien vähittäinen lehtipuuvältaistuminen, millä olisi merkittäviä vaikutuksia niin metsätalouden kuin myös luonnonsuojelun näkökulmista.

2.2.7 Metsänomistus

Luvussa 2.2.7 tuodaan esiin metsänomistuksen siirtyminen enenevässä määrin rahastojen, sijoittajien ja ulkomaisten toimijoiden käsiin. Tässä tulisi ennakoita tarkemmin sitä, millaisia muospaineita se voi tuoda metsien käyttöön.

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Visio - Kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille

Visiolause "Kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille" on hyvä, mutta sen sisällön voisi kääntää toisin päin eli "Kasvavaa hyvinvointia metsille ja metsistä". Tällöin strategia lähtisi oikeammin siitä, että kokonaisvaltaisesti hyvinvoiva metsä on tuottoisin metsä. Nyt visio ja strategian sisältö esittää metsien hyvinvoinnin alisteisena metsistä satavalle hyvinvoinnille.

Visio metsien tuottamasta hyvinvoinnista ja metsien parempi hyvinvointi sekä kaikkien kestävyden näkökulmien huomioiminen on hyvä lähtökohta. Nämä teemat eivät kuitenkaan parhaalla mahdollisella tavalla läpäise strategia-asiakirjaa, vaan ympäristöllinen ja sosiaalinen kestävyys on esitetty usein (metsä)taloudelliselle ja puuntuotannolliselle kestävyydelle alisteisina tavoitteina tai jätetty huomiotta. Sosiaalisessa ja ympäristöllisessä kestävydessä ei onnistuta, jollei näitä nosteta tasavertaisina tavoitteina taloudellisen kestävyden rinnalle ja tarvittaessa tapauskohtaisesti myös ainakin lyhytjänteisen taloudellisen kestävyden ohi.

Visio-kappaleeseen voisi tuoda vahvemmin yhteistyön ja toiminnan kehittämistä muiden sektoreiden kanssa.

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Strategiset päämäärät ja tavoitteet

Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen on erityisen tärkeää. Tämä on hyvin nostettu esille luvussa 3.2.3 esitetyissä tavoitteissa. Sen olisi kuitenkin hyvä tapahtua ja kohdistua sinne, missä monimuotoisuutta voidaan tukea tehokkaimmin ja samalla rajoittaa liiketoimintaa mahdollisimman vähän.

Strategiseksi ykköstavoitteeksi voisi lisätä metsätalouden tuoton kasvun irtikytkentä hakkuumäärien kasvusta. Tämä loisi perustan metsätalouden saattamiseksi YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden mukaiseksi (vrt. BKT:n kasvun ja energiankulutuksen irtikytkentä). Tämä edellyttää EU:n metsästrategian mukaista siirtymää pois avohakkuista ja lyhytkiertoisista tuotteista kohti pitkäikäisiä korkean jalostusarvon puupohjaisia tuotteita.

Strategiassa on asetettu tavoitteeksi metsiin perustuvan liiketoiminnan monipuolistuminen ja kasvu. Tavoite on hyvä, jos sen osalta tarkemmin tunnistetaan, ettei kasvu tarkoita hakkuuintensiteetin lisäämistä. Strategian tavoitteena on kestävä metsätalous. Metsätalous ei voi olla kestävä, jos tavoitteena on korvata fossiilisiin raaka-aineisiin ja energioihin perustuva kulutus puulla ja puupohjaisilla materiaaleilla. Kestävä metsätalouden strategiatyössä olisi tunnistettava mm. IPCC:n viimeisimmässä raportissa voimakkaasti esiin nostettu kulutuksen merkittävän vähentämisen välttämätön tarve. Metsäteollisuus ei nykyisen tutkimustiedon valossa säily kestäväenä tai muutu kestäväksi (ml. ekologinen kestävyys), jos kaikkien olemassa olevaan ja syntyvään kysyntään vastataan.

Strategian tavoitteeksi on asetettu myös tehokas yhteistyö sekä vaikuttaminen EU- ja kansainvälisissä prosesseissa metsätalouden toimintaedellytyksiä tukemaan. Myös tämän tavoitteen osalta on huomioitava kaikki strategian yleistavoitteet. Tällöin aktiivinen vaikuttaminen ei voi tarkoittaa luonnon monimuotoisuutta tukevan ja ilmaston lämpenemistä hillitsevän kansainvälisen sääntelyn vastustamista. Strategiaan kirjattu tavoite talouskäytössä olevien metsien monimuotoisuuskehityksen kääntämisestä elpymisuralle on oikea ja kunnianhimoinen tavoite, mutta jotta tämä tavoite voidaan saavuttaa, tulisi luonnon monimuotoisuuden turvaamista parantavaa sääntelyä edistää kansainvälisesti.

Olemassa olevan tiedon käytettävyydessä (esim. uhanalaisten lajien esiintymispaikkojen huomiointi metsänhakuutoimenpiteiden suunnittelussa) on edelleen haasteita, joten on hyvä, että tavoitteeksi on kirjattu tiedon käytettävyyden parantaminen. Tavoitteeksi mainitaan myös hallinnon sujuvuus. Sujuvuutta parantaisi ympäristönsuojelun näkökulmasta ennen kaikkea hakkuusuunnittelun kehittäminen huomioimaan muun muassa luontoarvoja vielä nykyistäkin paremmin. Tavoitetasolla tulisi kirjata tavoitteeksi kehittyvän paikkatiedon käytettävyys ja käyttäminen myös metsänomistajien/hakkuuoikeuden haltijoiden tekemässä suunnitteluvaiheessa eikä vasta päätöksenteossa. Ko. asia ei näy riittävästi luvussa 3.2 strategian tavoitteenasettelussa, mutta on huomioitu osin kärkihankkeessa "Metsäalan uudistuminen".

Tavoitteen asettelu vaatisi osin enemmän konkretiaa. Tavoitteita on konkretisoitu luvussa 4.2 kärkihankkeiden toimenpide-esityksissä, mutta myös nämä jäävät varsinkin luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja positiivisten ilmastovaikutusten tavoittelun osalta liian epämääräisiksi ja tämän vuoksi toteutumiseltaan epävarmoiksi.

Lukuun 3.2.1 tai 3.2.4 tulisi nostaa tavoitteeksi kansainvälinen oppiminen. Ilmastonmuutoksen myötä metsätalouden toimintaympäristö on nopeassa muutoksessa ja metsämme kohtaavat uudenlaisia uhkia muun muassa tautien ja tuholaisien muodossa, mutta myös mahdollisuuksia. Kilpailukyvyyn turvaamiseksi on syytä hakea aktiivisesti oppia sellaisilta alueilta, joiden ilmasto-olot vastaavat skenaarioiden mukaista tulevaisuuden ilmastoamme.

Luvun 3.2.2 tavoite "Aktiivinen ja monipuolistuva metsänhoito lisää metsän kasvua ja tukee ilmastonmuutoksen hillintää" on oikean suuntainen, mutta ilmastotavoitteiden yhteyteen tulisi aina nostaa luonnonmonimuotoisuus, jotta varmistetaan kansainvälisten sopimusten ja periaatteiden mukaisesti siitä, että ilmastotoimilla ei aiheuteta merkittävää haittaa edistämällä luontokatoa. Tavoitetta voisi siis jatkaa esimerkiksi muotoon "...tukee ilmastonmuutoksen hillintää ja luontokadon pysäyttämistä".

Luvun 3.2.3 tavoite "Hallitaan metsätalouden aiheuttamia ympäristöriskejä" tulisi muuttaa muotoon "Hallitaan ja vähennetään metsätalouden aiheuttamia ympäristöriskejä".

Strategian tavoitteiden painotus on vahvasti metsätalouden kasvun jatkumon turvaamisessa. Strategian visioiden ja tavoitteiden kokonaisvaltaista kestävyttä voisi edistää tavoitteiden sitominen YK:n Agenda 2030 tavoitteisiin, jolloin kestävä kehityksen tavoitteiden keskinäisriippuvuus myös tulisi strategiassa selkeämmin esille.

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 4.1: Hankesalkku ja 4.2: Kärkihankkeet

4.2.1 Metsien kasvu

Kärkihankkeeseen "Metsien kasvu" olisi hyvä lisätä toimenpiteeksi uusien metsänhoitotapojen edistäminen. EU:n metsästrategian mukaisesti avohakkuita tulisi tehdä vain perustellusta syystä ja puun käytön tulisi olla kaskadiperiaatteen mukaista, eli puiden hyödyntämisen pääpainon tulisi olla korkeamman jalostusasteen tuotteissa. KMS 2035 ei ole riittävän kunnianhimoinen metsänhoitoalan uudenlaiseksi kehittämisen osalta, vaan pitäytyy liiaksi vanhoissa toimintatavoissa eikä siten ole parhaalla mahdollisella tavalla linjassa EU:n metsästrategian kanssa.

"Metsien kasvun" kärkihankkeen päämääränä on lisätä metsien hiilensidontaa ja ylläpitää hiilinielua. Ko. kärkihankkeeseen pitäisi nykyistä selkeämmin ja monipuolisemmin tuoda esiin, tiedepohjaiset perustelut auki kirjoittaen, toimenpiteet, joilla hiilivarastoa ylläpidetään ja kasvatetaan. Ilmaston lämpenemisen ehkäisemisen kannalta keskeisintä on se, kuinka paljon hiilidioksidista on pois ilmakehästä, eikä se, kuinka nopeasti hiilidioksidi kiertää ilmakehän ja kasvillisuuden välillä (esim. kasvava metsä, joka korjataan polttoon tai lyhyen käyttöiän tuotteeksi ennen kuin puu saavuttaa tehokkaimman hiilensitomisen ja puun käytön kautta puuhun sitoutunut hiili on välittömästi takaisin ilmakehässä).

Toimenpidetasolla metsien kasvun osalta olisi kirjattava hiilen sidonnan kannalta vaikuttavia

ja konkreettisia toimia, kuten jatkuvapeitteisyys ojitetuissa suometsissä ja metsien pidempi kiertoaika.

Toimenpiteen ”hoidetaan nuoret metsät laadukkaasti ja ajallaan” vaikuttavuutena on todettu, että hiilensidonta lisääntyy. Kuitenkin tulevan metsätalouden määräaikaisen kannustelain vaikutustenarviossa on todettu, että nuoren metsän hoitotoimien ilmasto vaikutusten arvioiminen on vaikeaa tutkimustiedon puuttuessa ja taimikoiden hoitamatta jättäminen olisi järkevää hiilensidonnan lisäämiseksi. Strategiassa nuorien metsien hoito on kuitenkin varsin keskeinen keino metsien hiilinielun ”parantamiseksi”, vaikka ei tiedetä, onko nuoren metsän hoidolla hiilensidontaa lisäävää vaikutusta ja taimikonhoidon osalta tiedetään, että vaikutus on hiilensidonnan näkökulmasta haitallinen. Mm. tämän vuoksi strategiaan tarvittaisiin lisää ja vaikuttavampia keinoja hiilinielun ja hiilivaraston vahvistamiseksi.

Metsitystä lisättäessä tulisi huomioida, että ruoantuotantoon soveltuva tai kunnostettavissa olevaa maata ei päädy metsitettäväksi siten, että ruoan huoltovarmuus heikkenee. Tästä syystä olisi vältettävä tuki-instrumentteja, jotka saattavat vääristää maankäyttömuotojen kilpailua keskenään peltomaan kustannuksella. Metsitystä lisäämällä ei saisi myöskään heikentää avoimien elinympäristöjen lajien elinmahdollisuuksia, sillä merkittävä osa uhanalaisista lajeista elää avoimissa tai kulttuurivaikutteisissa elinympäristöissä.

Kaavoitus mainitaan kohdassa ”lisätään metsien pinta-alaa”. Kaavoituksella on mahdollista suunnitella viherverkon kytkeytyneisyyttä ja hillitä metsien pirstaloitumista. Kaavoituksella on tärkeä rooli myös virkistyskäytön ohjaamisessa ja sillä, että lähimetsät säilyvät. Lähimetsillä on tärkeä rooli ihmisten hyvinvoinnille ja elinympäristön viihtyvyydelle.

Asuinalueiden kaavoituksen ja laadukkaan elinympäristön kannalta olisi hyvä siirtää asuinalueiden läheisten metsien päätehakkuita myöhemmäksi. Ensimmäisessä tulisi siirtää jatkuvaan kasvatukseen, jotta säilytetään ja parannetaan virkistysarvoja, läheisten asuinalueiden arvoa ja metsien käyttöä marjastukseen, sienestykseen ja metsästyksen. Maan muokkauksesta pidättäytyminen estää vesistöjen tilaa heikkenemästä. Vesistöjen tilalla on suuri merkitys asumisympäristön ja tonttien arvoon.

Kärkihankkeessa ”Metsien kasvu” on todettu mm. että ”Kasvun lisäämiseksi tarvittavien toimien toteuttaminen, käytännön puunkorjuu, tuhojen torjunta sekä monipuolinen metsien ja harvaan asuttujen seutujen saavutettavuus edellyttävät ympärivuotisesti käytettävissä olevaa tiestöä ja siksi tässä kärkihankkeessa on mukana myös tiestön ja niillä olevien siltojen kunnossapito.” Yhtenä toimenpiteenä tässä kärkihankkeessa on esitetty olevan metsien saavutettavuuden parantaminen pitäen sisällään mm. tiestön ja siltojen kunnostuksen resurssoinnin. Maaseudun tieverkon kunnostuksen riittävä resursointi on merkittävää kaikille maaseudun yrittäjille. Tieverkko mahdollistaa monia tärkeitä kuljetuksia, ja on keskeistä myös Suomen huoltovarmuudelle.

Valtio avustaa yksityisteiden parantamista. Avustusta voi hakea siltojen ja suurten rumpujen uusimiseen ja peruskorjaukseen (max. 75 % -> 85 %), tien kantavuuden ja kuivatuksen parantamiseen (max. 50 % -> 70 %), tien routa- tai tulvavaurioiden korjaamiseen (max. 50 % -> 70 %), liikenneturvallisuuden parantamiseen (max. 50 % -> 70 %), lauttojen käyttöön ja lauttapaikkojen kunnossapitoon (max. 80 % -> 85 %) sekä jääteiden käyttöön ja kunnossapitoon (max. 65 % -> 70 %). Liikenne- ja viestintäministeriö on valmistelemassa yksityistieasetukseen muutosta, jossa edellä kunkin avustuskategorian perässä mainittuja maksimivastuuprosentteja korotettaisiin edellä esitetyn mukaisesti. Asetusmuutoksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023.

Vähäliikenteisen maantieverkon kunnan osalta nykyisen kuntotason ylläpitäminen ja sen parantaminen edellyttäisivät merkittävää perusväylänpidon rahoitustason nostoa. Nykyisellä rahoitustasolla vähäliikenteisen tieverkon kunto tulee todennäköisesti entisestäänkin heikkenemään.

Olevan tieverkon kunnossapidon riittävä resursointi on tärkeätä, mutta on huomattava, että esim. metsäautotieverkon laajentaminen lisää metsäkatoa. Toimenpiteessä ”Parannetaan metsien saavutettavuutta” tulisikin huomioida esimerkiksi voimakkaasti kasvavan tuuli- ja

aurinkoenergian tuotannon vaatima tieverkko, joka tulisi suunnitella siten, että metsäalan turhaa pirstoutumista ja vähenemistä vältetään.

4.2.2 Elonkirjoja talousmetsistä

"Elonkirjoja talousmetsissä" kärkihankkeen toimenpiteenä monimuotoisuuden vahvistamiseksi on esitetty mm. Metkan mukaisen suometsäsuunnittelun käyttöönotto. Suunnitelmat itsessään eivät riittävästi turvaa monimuotoisuutta tai ehkäise ilmastonmuutosta, koska suometsissä vaikuttavaksi todettu keino eli jatkuva kasvatus ei ole suunnitelmissa velvoittava vaan suositus. Suunnitelmat eivät siis välttämättä sisällä jatkuvaan kasvatukseen perustuvaa suometsähoitoa ollenkaan. Metsien hiilinielun ylläpitämiseksi strategiatasolla olisi välttämätöntä linjata jatkuvan kasvatuksen ottamisesta pääasialliseksi tai jopa ainoaksi metsänkasvatusmalliksi ojitetuissa suometsissä. "Edistetään suometsien ilmastokestävää hoitoa" -kohdassa tulisi mainita määrätavoitteellisesti jatkuvaan kasvatukseen siirtyminen.

Strategia korostaa tarpeettomasti tuholaisriskiä liitettynä lahoppuustoon. Sekapuustoinen kasvatus tukee luonnonmonimuotoisuutta samalla kuin vähentää tuholaisriskiä. Lahoppuun välttäminen tuholaisnäkökulman vuoksi puolestaan oleellisesti vähentää luonnon monimuotoisuutta lahoppumateriaalin vähentyessä metsässä. Iso osa uhanalaisista metsälajeista on riippuvaista järeästä lahoppuusta, jota tarvitaan metsiin välttämättä merkittävästi lisää, jotta metsätalouksikäytössä olevien metsien monimuotoisuus saadaan strategian tavoitteiden mukaisesti elpymisuralle. Myös pysty- ja maariukupuilla on todettu olevan merkitystä monimuotoisuudelle. Toimenpiteissä olisi nostettava selkeämmin esille riittävän ja monipuolisen lahoppuuston jättäminen metsiin.

Strategiassa on huomioitu metsätalouden vesiensuojelu yhdellä toimenpiteellä. Strategia ei esimerkiksi kunnolla tunnista vastuuta, joita vesienhoitosuunnitelmissa ja -toimenpideohjelmissa on metsätaloudelle osoitettu. Toimenpiteisiin olisi lisättävä vesienhoidon toimenpideohjelmien toteutus ja niissä määritettyjen toimien kehittäminen.

Toimenpiteen "Kehitetään metsätalouden vesiensuojelumenetelmiä" parempi muotoilu olisi "Tehostetaan...". Toimenpiteen kuvaukseen tulisi kirjata uusista suo-ojituksista luopuminen ja kuivatusvaikutuksiltaan vähäisten kunnostusojitusten lopettaminen. Samoin kuvaukseen voisi lisätä kirjausten: Kehitetään metsätaloustoimien valuma-aluekohtaista vesienhallintaa yhdessä muiden sektorin toimijoiden (mm. maatalous) kanssa.

On myös huomattava, että elonkirjon elpyminen ja yhtenäinen viherverkosto hyödyttää myös alueiden käyttöä nostamalla alueiden arvoa ja vetovoimaa.

Elonkirjoja (luonnon monimuotoisuutta) talousmetsissä edistävissä toimenpiteissä voisi selkeämmin ilmaista mitä maisematason suunnittelun tavoitteet käytännössä tarkoittavat. Tavoitetasoksi tulisi asettaa, että metsän kasvatus- ja uudistustoimenpiteet eivät saa olla luontotyyppejä ja vesitaloutta muuttavia ja siten luonnon monimuotoisuutta heikentäviä. Heikentyneissä elinympäristöissä tavoitteeksi tulisi asettaa luonnontilan palauttaminen.

Toimenpiteisiin tulisi myös nostaa esille, että niissä kohteissa, joissa monimuotoisuusarvot ovat merkittäviä, tarjotaan metsänomistajille luonnonhoitoa ja suojelumahdollisuutta ensisijaisena vaihtoehtona. Myös muissa varttuneissa metsissä puutuotantoon keskittyvän talousmetsänhoidon rinnalla tulisi metsänomistajille hoitotoimia suunnitella tarjota luonnonhoitoa ja suojeluvaihtoehtoa.

4.2.3 Metsäalan uudistaminen

Ilmastonmuutos luo suomalaiselle metsänhoidolle nopeasti uudenlaisia uhkia ja mahdollisuuksia. Toimenpiteisiin on lisättävä kansainvälinen metsänhoito-osaamisen vaihtoehtona sellaisten alueiden kanssa, joiden ilmasto vastaa skenaarioiden mukaista Suomen tulevaa ilmastoa. Suomalaisessa metsänhoidossa tarvitaan uutta osaamista, jotta kykenemme vastaamaan tuleviin haasteisiin ja hyödyntämään mahdollisuudet sekä toimimaan EU:n metsästrategian tavoitteiden mukaisesti.

14.11.2022

KEHA/12992/2022

"Metsäalan uudistaminen" kärkihankkeessa paikkatietojen tarkkuuden ja saatavuuden vaikuttavuustavoitteena tulisi olla, että tietoa hyödynnetään toimenpiteiden suunnittelussa nykyistä paremmin. Ympäristönsuojelun näkökulmasta esim. Metsään.fi- palvelussa saatavilla olevia luontotietoja ei riittävästi huomioida metsätaloudellisessa suunnittelussa, vaikka tietoja sinänsä palvelussa olisikin saatavissa. Paremmien tietojen saatavuuden tavoite on hyvä, mutta saatavuus ei vielä automaattisesti johda tiedon hyödyntämiseen "Elonkirjoa talousmetsistä" -kärkihanketta toteuttavalla tavalla.

Myös "Metsäalan uudistamisen" kärkihankkeessa tietopohjaisen päätöksenteon toimenpiteeseen tulisi kirjata, että metsänhoidon suositusten sisällöllinen ja toiminnallinen kehittäminen tarkoittaa mm. sitä, että luonnonhoitoa ja suojelumahdollisuutta tarjotaan metsänomistajille ensisijaisena vaihtoehtona monimuotoisuuden kannalta merkittävillä kohteilla ja muilla kohteilla puutuotantoon keskittyvän talousmetsänhoidon rinnalla toisena vaihtoehtona heidän suunnitellessaan metsänsä käyttöä. Metsäsuunnittelijoiden tulisi tunnistaa tilanteet, jossa on tarpeen tai edullista suositella suojelua/luonnonhoitoa puuntuotannon sijaan/rinnalla. Tämän tarve korostuu, koska KMS 2035 tavoitteiden asettelussa ainoa tavoite ei ole puukuutioiden tuotto. Metsänomistajille tulisi luoda todelliset mahdollisuudet tehdä strategian tavoitteiden mukaisia päätöksiä.

Metsäalan vaikuttamisen (mm. EU- ja muulla tasolla) ja nuorisoviestinnän osalta olisi tavoitteessa mainittava, että vaikuttaminen ja viestintä perustuu tutkittuun ja kaikki strategian tavoitteet (mm. ekologinen ja sosiaalinen kestävyys ja luonnonmonimuotoisuuden turvaaminen talousmetsissä) tunnistavaan tietoon. Vaikuttavuustavoitteena on kirjattu nuorisoviestinnän osalta, että kärkihankkeen toiminnan seurauksena "lapsilla ja nuorilla on ajanmukainen tieto monipuolisesta luonnonvarataloudesta ja metsäalan ammasteista". Ko. kohtaa tulisi täydentää niin, että lapsilla ja nuorilla on lisäksi ajanmukainen tieto metsätalouden harjoittamisen ympäristövaikutuksista.

Toimenpiteen "kehitetään metsien virkistyskäytön ja luontomatkojen edellytyksiä" kuvaukseen voisi sisältyä myös luonnon monimuotoisuuden säilyminen ja edistäminen virkistysalueilla. Tämä edistäisi myös strategian keskiössä olevia hyvinvointivaikutuksia.

Tärkeintä on yhtenäiset, laajat, mahdollisimman suurilta osin luonnontilaisen kaltaiset ja vähintäänkin kulkukelpoiset metsät. Virkistyskäyttömahdollisuuksia monipuolistaa se, että palautetaan virkistykelpoisiksi monentyyppisiä metsiä ja soita eri puolilla Suomea.

Ennakointitoimenpiteenä ehdotetaan "metsäbiotalouspaneelin" perustamista. Strategian toimintaympäristön kuvauksessa erityiseksi haasteeksi metsätoimintaympäristössä tunnistetaan luontokato ja ilmastonmuutosvaikutukset. Metsäbiotalouspaneeli ei ole riittävä näkökulma ennakoitavuuteen, elleivät luonnonmonimuotoisuus- ja metsäekosysteemien hiilitaseasiantuntijat ole edustettuina paneelissa vastaavalla painoarvolla kuin metsäbiotalouden edustajat/asiantuntijat.

Vaikutusten "kädenjäljen" käsite on vakiintumaton ja sen sisältö tulisikin avata. Esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta ainakin tähän asti Suomessa harjoitetun metsätalouden vaikutukset ovat kokonaisuutena voimakkaan negatiivisia, samoin vedenlaatuvaikutukset, vaikka näitä vaikutuksia pienentäviä toimenpiteitä tehdäänkin. Jotta asetettu vaikuttavuustavoite saavutetaan ("pätöksenteon johdonmukaisuus lisääntyy ja viestinnän vaikuttavuus vahvistuu"), olisi viestittävä kaikista vaikutuksista tunnustuen myös negatiiviset vaikutukset.

Muuta kommentoitavaa

KMS 2035 alkuun tulisi lisätä luku, jossa avataan millaisia suuntaviivoja EU:n metsästrategia antaa Suomen kansalliselle metsästrategialle. Lisäksi strategian viimeistelyssä olisi perusteltua odottaa EU:n ennallistamisasetuksen valmistumista ja huomioida sen tavoitteet etenkin kärkihankkeen "Elonkirjoa talousmetsistä" toimenpiteissä.

14.11.2022

KEHA/12992/2022

Ennallistamista ei nyt mainita strategiassa, vaikka se on keino ilmastonmuutoksen hillintään soiden osalta ja monimuotoisuusarvojen lisäämiseksi.

Strategiaa voisi tarkentaa niin, että se nyt ehdotettua paremmin toteuttaa kaikkia strategian tavoitteita eli myös metsätalouden sosiaalista ja ekologista kestävyttä sekä luonnon monimuotoisuuskehityksen kääntämistä elpyväksi talousmetsissä. Olisi tunnistettava, että tähänastiset metsätalouden toimintakeinot eivät ole olleet riittäviä ekologisen kestävyden ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen näkökulmasta huolimatta siitä, että luonnonhoito- ja vesiensuojelutoimia on tehty ja monimuotoisuutta jossain määrin huomioidaan. Strategiaan tulisi kirjatta vaikuttavia ja riittävän laaja-alaisia toimia, joilla tilanne saadaan muuttumaan ja tavoitteet saavutetaan. Nyt kommentoitavana olleesta strategiasta nämä keinot vielä puuttuvat tai ne ovat liian vähäisiä.

Strategiassa on teemoja, jotka osin saattavat olla toistensa kanssa ristiriidassa, kuten puuntuotannon lisääminen ja luontokadon vähentäminen. Myös konkreettisuutta toimenpiteissä olisi hyvä olla, esimerkkitoimenpiteenä se, miten ja kuka kaavoitukseen ja valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin vaikuttaa metsien lisäämiseksi.

Strategian organisoinnin osalta todetaan, että ” Ympäristöministeriön vastuulle kuuluvat ilmasto, luonnon monimuotoisuutta, ympäristönsuojelua sekä rakentamista ja maankäyttöä koskevat asiat”. Em. teemat kuuluvat oleellisesti myös metsälain toimeenpanoon ja valvontaan. Metsälain tarkoitus (1 §) on puuntuotannollisten tavoitteiden rinnalla edistää myös metsien ekologisesti kestävää hoitoa ja käyttöä siten, että myös biologinen monimuotoisuus säilytetään. Metsälain 3 luku käsittelee kokonaisuudessaan monimuotoisuuden turvaamista metsissä.

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti.

Johtaja

Olli Madekivi

Kehittämispäällikkö

Pekka Salminen

Jakelu

Maa- ja metsätalousministeriö

Tämä asiakirja KEHA/12992/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/12992/2022 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Salminen Pekka 16.11.2022 14:34

Hyväksyjä Madekivi Olli 16.11.2022 14:33